

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

STUDIE A KRÁTKÉ CLÁNKY

PŘEHLED VÝZKUMŮ 46

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

130115280

PŘEDNÍ ZPRÁVA
NA STARÉM MĚSTĚ V LITOMĚŘI A MĚSTĚ PRAŽSKÉ
K ASPEKTŮM VÝZKUMŮ MĚSTY LITOMĚŘI

Průzkumy v Litoměřích a Praze
Průzkumy v Litoměřích a Praze
Průzkumy v Litoměřích a Praze

PŘEDNÍ
VÝZKUM

Průzkumy
Průzkumy

93 95458

BRNO 2005

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Rudolf Procházka,
Lubomír Šebela, Petr Škrdla

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

Copyright © 2005 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Gloria Rosice

Pokyny pro autory na internetové stránce <http://www.iabrno.cz/3ca1cz.htm>
Instructions to authors on internet pages

dě s největší pravděpodobností jako pozůstatků žárových hrobů, z velké většiny rozvlečených orbou. Svým žlutým zásypem se od okolního prostředí zřetelněji odlišovaly 3 kruhové objekty, z nichž první náležel únětické kultuře, druhý velatické fázi SDPP a třetí byl díky absenci výraznějších nálezu kulturně nezařaditelný. Překvapení přinesl jeden ze shluků únětické kultury, neboť po výběru celkem tří poměrně dobře dochovaných nádob byla v jedné z nich nalezena bronzová sekerka s jednoduchými okrajovými lištami a vějířovitým ostřím spolu s bronzovou trubičkou ze spirálovitě svinutého drátku a s kostěným hrotem a rohovcovým škrabadlem. K nejvýraznějšímu a zároveň nejlépe zachovanému patřil jeden ze shluků velatické fáze SDPP s celkovým počtem 22 seskládaných nádob – z toho 1 amfora s tuhovaným a leštěným povrchem, s válcovitým hrdlem a s plastickou výzdobou střídavých svislých a metopovitých nízkých žebírek na výdutí a prstováním na spodku, 2 velké mísy s obloukovitě prohnutým okrajem s prstovanou výzdobou celého povrchu v prvním případě a s vertikálním rýhováním na těle ve druhém případě, 2 menší mísy s vodorovně přehnutým okrajem a drsnějším povrchem, dále 2 větší látky s hrubším vertikálním prstováním, 1 menší látka s rýhováním a 14 tenkostěnných šálků s tuhovaným a leštěným povrchem podle velikosti naskládaných po trojicích uvnitř amfory a ve větších mísách. Postupným odstraněním půdního sloupce až ke žlutě zbarvenému sprašovému podloží bylo zachyceno dalších 13 kruhových a zásobnicových jam, z nichž 10 náleželo k únětické kultuře a 3 velatické fázi SDPP. Symptomatické pro výzkum se staly 4 únětické zásobnicové jámy s kostrovými pozůstatky celkem pěti jedinců až na jednu výjimku pohřbených v rituální skrčené poloze u jejich dna, kdy mezi nejpůsobivější patřil pohřeb výrazně skrčené ženy se dvěma bronzovými noppenringy u hlavy a dítěte s jednoduchým bronzovým náramkem položeného opět ve skrčené poloze na jejím boku. Pohřeb byl umístěn ve středu jámy a obsahoval jako milodary unikátní v celku zachovaný hrnek a nízký pohárek; oba předměty jsou zařaditelné svou formou do staroúnětické fáze. Neméně zajímavý byl podél stěny umístěný pohřeb ženy s poněkud mírnějším skrčením v kyčlích, u jejíž krčních obratlů ležely čtyři bronzové trubičky ze spirálovitě svinutého drátku a jednoduchých bronzových kroužek s volně přeloženými konci, tvořící zřejmě společně součásti náhrdelníku. K poměrně vzácným patří nálezy ze zásypu zásobnice ve tvaru dvou proti sobě obrácených komolých rotačních kuželů. Mezi kamennými torzy umístěnými u dna se podařilo rozlišit zlomky nejméně tří pískovcových kadlubů se zachovanými negativy k výrobě dýk, což zároveň se zde objeveným kouskem měděné rudy a také strusky svědčí o existenci blízké kovozpracovatelské dílny, jejíž odpad se stal obsahem zmíněného objektu. Získaný soubor keramiky z plochy postižené zemními pracemi je z větší části tvořen keramikou podle typických tvarů a výzdoby náležející do staroúnětické fáze a hlavně kvalitně vypálenou keramikou s často leštěným a tuhovaným povrchem, kterou lze podle typických znaků ve formování okrajů a těl nádob přiřadit do přechodného mohylovo – velatického horizontu. Dřívější předpoklad o nevhodnosti širšího prostoru svahu k pravěkému osídlení, jehož jádro mělo ležet severněji, nebyl potvrzen, naopak je možné považovat za prokázané, že celá poloha poskytovala v pravěku i v raném středověku ideální podmínky k sídlištní aktivitě, ba

navíc mohla plnit i strategickou funkci při ochraně okolní krajiny v podhůří Ždánického lesa jako přirozené hranice mezi jižní a střední částí.

Jaromír Šmerda, Masarykovo muzeum v Hodoníně

Resumé

Dambořice (Bez. Hodonín). „Kluče“. Aunjetitzer Kultur. Velatice Phase der Urnenfelderkultur an der mittleren Donau. Siedlung. Urnengraberfeld. Rettungsgrabung.

HNĚVOTÍN (okr. Olomouc)

„Topolčanská“. KLPP – slezská fáze. Sídliště. Záchranný výzkum.

Při kontrole výkopů pásů pro novostavbu rodinného domku p. Albrechta z Hněvotína (par. č. 1019) byly nalezeny a zdokumentovány dva sídlištní objekty datované do slezské kultury. Menší soujamí obsahovalo 1524 zlomků keramiky, kostí, mazanice a kamenů. Z nálezů keramiky můžeme vyzdvihnout především několik kusů zčásti rekonstruovaných šálků s vnitřní výzdobou.

Lokalita se nachází na mírném svahu obráceném k jihu v nadmořské výšce 247 m a lze ji identifikovat v mapě MZ 1 : 10 000, list 24-22-18, v souřadnicích Z s. č.: J s. č. – 324:27 mm.

Marek Kalábek, AC Olomouc

Resumé

Hněvotín (Bez. Olomouc). „Topolčanská“. Kultur der Lausitzer Urnenfelder (schlesische Phase). Siedlung. Rettungsgrabung.

HODONICE (okr. Znojmo)

Intravilán obce. ÚK. Sídliště. Záchranný výzkum.

V rámci druhé etapy výzkumu bylo na plochách komunikací, parkoviště a na liniových výkopech inženýrských sítí prozkoumáno 6 pravěkých objektů, z nichž 5, většinou zásobních jam, můžeme zařadit do klasické fáze kultury únětické. Do období neolitu/eneolitu lze přiřadit zbytek pece s předpečením jámou. Na ZM v měřítku 1 : 10 000 ČR, mapový list 34-13-03, se zkoumaná plocha nachází v okolí bodu 230 mm od západní sekční čáry a 235 mm od jižní sekční čáry.

Zdeněk Čížmář, ÚAPP Brno

Resumé

Hodonice (Bez. Znojmo). Bauter Teil der Gemeinde. Aunjetitzer Kultur. Siedlung. Rettungsgrabung.

HULÍN (okr. Přerov)

„U Isidorka“. Nitranská kultura, ÚK, VěS. Sídliště, pohřebiště, výrobní areál. Záchranný výzkum.

Dálence D1 stavba 0135. Stavba MÚK Hulín – západ v kilometrůžce 67,1–67,5 km. Lokalita se nachází na mírném návrší v levobřežní inundaci řeky Moravy (192 m n. m.). Osídlení návrší, které je orientováno JZ směrem, se vyskytuje v nadmořské výšce 192–196 m n. m. Z jižní, západní a sever-

ní strany je lokalita obtékána potokem Hluboká, který je dnes regulován.

Zkoumaný prostor je na mapě ZM ČR 1 : 10 000 listu č. 25-31-07 identifikována těmito koordináty: 434:287; 390:377; 373:328; 395:350; 425:300; 415:333 mm od Z:J sekční čáry. Na zatím prozkoumané ploše o rozloze 6 ha bylo prozkoumáno 300 pravěkých objektů, 42 kostrových hrobů, 1 pohřeb v jámě a 1 hromadný pohřeb v jámě.

Geologické podloží tvoří třetihorní říční štěrková terasa, která je překryta až 2,0 m mocnou vrstvou sprašových půd. Nad nimi se nachází cca 0,30 m mocná erozní vrstva půdy. Nadloží je tvořeno 0,60 m mocností ornici.

Únětická kultura – funerální okrsek: 165 m na SSZ byla odhalena další skupina 13 hrobů časově na úrovni klasické únětické kultury. Orientace obdélných hrobových jam v ose Z-V, kostry ve skrčené poloze na pravém nebo levém boku. Tři nejhlubší (H 31, 32, 38) vykazují jasné známky vyloupení. Tmavá výplň vykrádacích šachet (v jinak čistou spraši vyplněných hrobech) obsahovala množství v neanatomické poloze uložených částí lidských skeletů a keramických i kovových milodárů. Směřovala vždy na horní partii těla, a to i v případech opačně orientované mladé ženy (H 38). Mezi bohatou výbavou těchto hrobů dominuje soubor 6 spirálovitých prstenů se zbytky negativu lidské kůže na vnitřní i vnější straně šperku. V hrobě (H 31) se vedle jednoho z prstenů zachovaly reliktů zvířecí srsti v podobě mineralizovaných vláken a snad i kousku škály. Tento hrob staršího muže byla vybaven navíc bronzovou sekerkou a kopím, v jehož tulejce se dochovalo dřevo z blíže neurčitelného jehličnanu (laskavé určení M. Hajnalové). V hrobě mladé ženy (H 38) zůstala i přes vykrádání relativně bohatá kolekce kovových ozdob (plechová čelenka, vlasové ozdoby, prsteny, jehlice, 10 plechových trubiček zavěšených u pasu). Typickou keramiku reprezentují klasické koflíky a misky. Pod kostrou H 38 byl nalezen celý velký džbán, typologicky blízký staroúnětickým nádobám. Zajímavou skutečností je přítomnost lastur velevruba v prostorách vykrádacích šachet, při jejich absenci mezi hrobovou výbavou.

Věteřovská skupina – sídelní okrsek: cca 50–60 objektů (většinou zásobní jámy) trapézovitého profilu obsahovalo bohatou kolekci někdy záměrně rozbitých nádob různých typů. Na dně obj. 46 se pod cca 20 cm vrstvou čisté spraše objevil hromadný pohřeb 5 jedinců (2 dospělí, 3 děti). Všechny kostry byly rituálně uloženy ve skrčené poloze. U jedné dětské kostry se našla drobná vlasová ozdoba. Každá z koster měla při lebce nebo v horní polovině těla 1–2 lastury velevruba.

Tomáš Berkovec, Jaroslav Peška, AC Olomouc

Literatura

Chybová, H. 1998: Pravěké a slovanské osídlení Kroměřížska, Kroměříž.

Resumé

Hulín (Bez. Přerov). „U Isidorka“. Nitra- u. Aunjetitzer Kultur (Gräberfeld) u. Věteřover Gruppe (Siedlung). Rettungsgrabung.

HUSTOPEČE (okr. Břeclav)

„Šibenky“. SMK. Sídliště. Záchranný výzkum.

V roce 2004 byl v SV části tratě Šibenky (parc. č. 5436/18, 951/5, 951/6, 952) proveden při příležitosti výstavby Střediska služeb AGROTEC II záchranný archeologický výzkum. V prostoru budoucího terénního zářezu a JV od něj bylo lokalizováno a částečně prozkoumáno větší množství sídlištních jam (převážně zásobnicového typu), náležejících mladomohylovému období. Stejnému období patřil přes 25 m dlouhý hliník.

Petr Kos, David Parma, ÚAPP Brno

Resumé

Hustopeče (Bez. Břeclav). „Šibenky“. Mitteldanubische Hügelgräberkultur. Siedlung. Rettungsgrabung.

HUSTOPEČE (okr. Břeclav)

„Šibenky“. Mohylovo-velatická fáze KSP. Sídliště. Hrob. Záchranný výzkum.

Během záchranného archeologického výzkumu v Hustopečích (okr. Břeclav), trať „Šibenky“, byla v roce 2004 prozkoumána při stavbě výrobní haly LINDEN další část sídliště (6 objektů) a pohřebiště (1 objekt) z přelomu střední a mladší doby bronzové. Na ploše výzkumu byl lokalizován a prozkoumán již částečně orbou porušený žárový hrob, který bylo možné podle keramického materiálu zařadit do staršího mohylovo-velatického úseku KSP, což je zcela ve shodě s nálezy na sousední ploše (výrobní areál WESTFALIA HUSTOPEČE), kde bylo ve stejném roce lokalizováno a prozkoumáno stejně staré pohřebiště s reliktů blíže nedatovaného pravěkého sídliště (ÚAPP Brno, NZ č. j. 132/04).

Petr Kos, ÚAPP Brno

Resumé

Hustopeče (Bez. Břeclav). „Šibenky“. Hügelgräber/Velaticer Phase der Urnenfelderkultur an der mittleren Donau. Siedlung. Grab. Rettungsgrabung.

HUSTOPEČE (okr. Břeclav)

„Šibenky“. Střední doba bronzová. Žárové hroby. Záchranný výzkum.

V průběhu záchranného archeologického výzkumu na staveništi výrobního areálu Westfalia Hustopeče v trati „Šibenky“ (viz kap. Encolit) byly odkryty dva žárové hroby (H 4, 10) datovatelné do mohylovo-velatického horizontu. Velice mělké obdélné hroby o rozměrech cca 1,8 × 0,9 m byly natolik poškozené, že počet keramických tvarů, kterými byly vybaveny, lze pouze odhadovat na pět až šest kusů. Morfologicky se jednalo o okřínky, amfory, zásobnice, misky a koflíky. Kromě nádob obsahovaly i zlomky bronzových předmětů, včetně srdcovitého závěsku a jehlic s terčovitou hlavicí.

Martin Geisler, ÚAPP Brno

Resumé

Hustopeče (Bez. Břeclav). „Šibenky“. Mittlere Bronzezeit. Brandgräber. Rettungsgrabung.